

Zespoły rezydencjonalne w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa

Niechanowo, zespół pałacowo-folwarczny

Architektura rezydencjonalna stanowi dorobek twórczy przede wszystkim architektów, artystów i ogrodników, w dużej zaś mierze także inwestorów, gdyż od ich pozycji, zamożności i gustu zależna była uroda i wspaniałość dworów, pałaców oraz założen ogrodowo-parkowych. Przedstawiciele zamożnych rodów podczas licznych podróży do Włoch, Francji i modnej wówczas Anglii, pozyskiwali wiedzę również w zakresie panującej mody w dziedzinie budownictwa, którą jako inwestorzy adaptowali do swoich potrzeb. Do budowy arystokratycznych i ziemiańskich siedzib zatrudniani byli zatem utalentowani polscy i zagraniczni architekci, ogrodnicy, malarze, rzeźbiarze i sztuczkarzy tworząc wspaniałe obiekty w następujących po sobie stylach. Zaangażowanie właścicieli w świadome współtworzenie nowych obiektów lub modernizację starych budowli, a także w ich wystrój miało istotny wpływ na powstanie wielu dzieł sztuki pałacowej i ogrodowej, z których część znalazła się w gestii Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Przekazane do Zasoby Własności Rolnej Skarbu Państwa okazały pałace, dwory i zamki – dawne siedziby arystokracji i ziemiaństwa, pierwotnie pełniły funkcję wygodnych, wielopokoleniowych, a zarazem reprezentacyjnych domów mieszkalnych. Obiekty te usytuowane w ogrodach i parkach tworzyły wraz z folwarkami dobrze rozplanowane, zwarte kompleksy rolno-przemysłowe przy

czym folwark jako miejsce produkcji, ze względów estetycznych i gospodarczych, budowany był w stosownym oddaleniu od pałacu, oddzielony na ogół dodatkowym pasem zieleni. Te wspaniałe zespoły rezydencjonalne, które szczęśliwie przetrwały do naszych czasów należą do najcenniejszych obiektów kultury i historii. Pomimo posuniętych zniszczeń wielu zabytkowych budowli oraz degradacji przestrzeni parkowej zadziwiają różnorodnością rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych i artystycznych, zaś jako istotny element dziedzictwa kulturalnego podlegają ochronie konserwatorskiej i z każdym rokiem zyskują one na wartości.

Stan techniczny przekazanych do Zasoby obiektów pałacowych i dworskich nie odbiegał od pozostałych obiektów zabytkowych i był mocno zróżnicowany. Większość z nich zwłaszcza na terenach Ziemi Zachodnich i Północnych była niewłaściwie użytkowana, najczęściej zaadoptowana na biura i mieszkania lub domy wielorodzinne. Do Zasoby obiekty te zostały przekazane wraz z umowami najmu, co obecnie poważnie utrudnia proces ich prywatyzacji.

Część zespołów rezydencjonalnych wchodziła w skład wyróżniających się gospodarstw rolnych o dużym znaczeniu dla gospodarki narodowej, a więc państwowych stacji hodowli roślin lub zwierząt oraz stadnin koni. Wiele z tych obiektów zachowało dobrą kondycję, którą zawdzięcza wysokiemu poziomowi zarządzania oraz mecenatowi sprawowanemu przez resort rolnictwa, co swego czasu zdobyło uznanie ówczesnych służb konserwatorskich oraz Ministra Kultury i Sztuki. Gospodarstwa te wraz z obiektami zabytkowymi zostały przekazane do Zasoby Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Lubostroń, zespół pałacowo-parkowy

Golejewko,
zespół pałacowo-parkowy
Fot. Maria K. Świdzińska

W wyniku procesu re-strukturyzacji i prywatyzacji większość z nich została już wniesiona aportem do nowo tworzonych spółek Skarbu Państwa, a zatem zyskała prawnego właściciela. W uzasadnio-

nych przypadkach zespoły zabytkowe zostały wydzielone z gospodarstw i przekazane spółkom w dzierżawę, bądź w administrowanie i nadal pozostają w Zasobie.

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków Agencja zapewnia realizację wskazań konserwatorskich, wydanych przez właściwych wojewódzkich konserwatorów zabytków, poprzez finansowanie prac prowadzonych w obiektach zabytkowych zaś w przypadku dzierżawy poprzez stosowne zapisy zawarte w umowach dzierżawy. Oddziały terenowe Agencji w całości finansują prace wynikające z obowiązku zabezpieczenia obiektów zabytkowych będących w Zasobie, a także w uzasadnionych przypadkach oraz w zależności od możliwości finansowych, partycypują również w kosztach prac konserwatorskich np. wystroju artystycznego. Niezależnie od tego spółki Skarbu Państwa otrzymały znaczące subwencje od poszczególnych oddziałów terenowych na remonty obiektów zabytkowych co w sumie składa się na duży wysiłek finansowy Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa skierowany na ochronę zabytków.

Dlatego też warto zwrócić uwagę na wspaniałe i stosunkowo dobrze zachowane, założenia zwłaszcza na terenie Wielkopolski, Pomorza, Kujaw, autorstwa takich architektów jak Karol Gottard Langhans ze Śląska – twórca rezydencji

w Pawłowicach, Jan Christian Kamsetzer – autor wielu wybitnych dzieł architektury rezydencjonalnej, projektów wnętrz pałacowych w tym znakomitej dekoracji malarskiej pałacu w Racocie. Twórcami dzieł architektury byli wówczas tacy mistrzowie jak Piotr Aigner, Jakub Kubicki, Karl Fridrich Schinkel, znany polski architekt – Stanisław Zawadzki, twórca jednego z najwspanialszych obiektów pałacowych w Lubostroniu, a także w Śmiełowie i Dobrzycy.

Mniej zamożni inwestorzy zatrudniali miejscowych budowniczych, którzy świadomie naśladowali znanych architektów, tworzyli obiekty na wysokim poziomie artystycznym, nadążających za współczesną modą, której znakomitym przykładem jest choćby pałac-rezydencja w Czarniejewie, przebudowany w ostatniej ćwierci XVIIIw., wzniesiony staraniem generała Jana Lipskiego, neogotycki pałacyk w Arcugowie, barokowy pałac w Niechanowie, wzniesiony przez Stefana Garczyńskiego, w którym mieszkał Józef Wybicki (1774 r.), a także pałac w Gułtowach, wzniesiony dla Ignacego Bnińskiego, przedstawiciela bogatej szlachty wielkopolskiej, któremu ostateczny kształt nadał prawdopodobnie Ignacy Graff – rzeźbiarz i wybitny sztukator, znany z dekoracji wnętrz pałacowych w Rydzynie.

Jakkolwiek potoczą się dalsze losy własnościowe omawianych obiektów, można stwierdzić, iż zabytkowe zespoły rezydencjonalne przekazane do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa sukcesywnie pozyskują wiarygodnych właścicieli, którzy przywracają świetność tej części dziedzictwa narodowego.

oprac. Maria Sarnik-Konieczna

Czarniejewo, zespół pałacowo-parkowy

Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych oferuje do sprzedaży następujące wydawnictwa:

Tytuł	Numery	Cena zł/szt.
Ochrona i Konserwacja Zabytków – biuletyn	2,3,4,5,6,8,10	15
Cenne, bezcenne/utracone – dwumiesięcznik	2-6/97,1-6/98,2-6/99	10
Wybrane zagadnienia z zakresu ochrony zabytków przed pożarem – materiały szkoleniowy, Warszawa 1998		20
Zabezpieczenie obiektów sakralnych Warszawa 1998		25
Ochrona i konserwacja zabytków – CD (jedna płyta)	1-9	70
Katalog skradzionych i zaginionych dóbr kultury (komputerowa baza danych): • CD (1 płyta) • CD roczna subskrypcja (6 płyt)		140 420

Oferta ważna do wyczerpania nakładu. Cena uwzględnia koszt przesyłki.

Zamówienia prosimy kierować na adres:

Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych, al. Ujazdowskie 6, 00-461 Warszawa

PBK S.A. VIII O/ Warszawa, Nr 11101037-810755-3000-1-75

Zamówienia będą realizowane po nadesłaniu kopii dowodu wpłaty.

summary

page 3 *Regained paintings*

of National Museum in Wrocław

Report on the case of seven paintings lost with another 9 canvas in 1994 from museum in Lubiąż.

Seven paintings which were now found in Germany.

page 4 *Theft of paintings*

from post-Cistercian monastery in Lubiąż

Article on thefts of paintings from monastery which was in part a magazine of National Museum in Wrocław.

Concerns paintings from page 3.

page 6 *Where is „the Prophets banner”?*

Importance of banners in Islamic tradition. History of particular banner called “Mohammed’s banner” given to the then pope by Jan III Sobieski after victorious Battle of Vienna.

page 8 *Precious gift to the conqueror of The Battle of Vienna*

Description and history of artistically valuable cabinet which was a gift for Jan III Sobieski from the pope Innocent XI.

Cabinet’s history during W. W. II.

page 10 *Valuable, priceless, impermanent...*

Brief history of the development of photography and its significance as the source of knowledge about XIX century.

Photography in Poland.

page 11 *Remained on a photo*

Exhibition arranged for fiftieth anniversary of Institute of Arts of PAN. Collection from the last half of century.

page 14 *Catalogue of War Losses*

page 15 *Catalogue of robbed and vanished cultural goods – available on CD*

*Information about the catalogue
(data, computer requirements).*

page 16 *Catalogue of Losses*

page 20 *Collection from Lwów (V), Ossolińskis National Institute*

History and division of the collection.

The founder (Józef Ossoliński) and benefactors.

page 24 *Losses of cultural goods bore due to thefts in 1999*

*Statistics of losses in 1999 and most vulnerable objects.
Most known cases of theft in 1999.*

Brief statistics on losses of last ten years.

page 26 *Contribution to the history of Gdańsk’s artistic collection*

*Russian group took an escapade to Gdańsk to search
for precious art materials. Tracing artistic heritage
of Gdańsk in Moscow.*

page 28 *Residential areas*

in The Agricultural Ownership of Exchequer

*Aristocratic dwellings as a presentation of different architecture
styles. Problem with privatization of these areas.*

*System kontroli wizji SYSTEM 4
-multiplekser
-sterowanie kamerami ruchomymi
-pełnofunkcyjne klawiatury*

**NAJNOWSZA GENERACJA
KAMER RUCHOMYCH
serii AutoDome**

Kamery stacjonarne

*Szeroki asortyment modeli
i akcesoriów*

PHILIPS

**Systemy telewizji dozorowej
Systemy nagłośnienia
Systemy kongresowo - konferencyjne
Systemy interkomowe**

Autoryzowany Dystrybutor

PHILIPS Communication & Security Systems

*DYSKRET Sp. z o.o.
ul. Mazowiecka 131
30-023 Kraków
tel. 012 423 31 00
fax 012 423 44 61
e-mail: office@dyskret.com.pl*

NIEZAWODNOŚĆ SYSTEMÓW – PODSTAWĄ BEZPIECZEŃSTWA

BEZPIECZEŃSTWO PRZEWYŻSZA WSZYSTKIE NORMY

Gdy rzecz dotyczy ludzkiego życia czy niezastąpionych obiektów – nie ma kompromisów.

To właśnie dlatego SCHRACK SECONET opracował w pełni niezawodny i skuteczny system wykrywania i sygnalizacji pożaru BMZ INTEGRAL.

Najwyższy poziom niezawodności osiągnęliśmy dzięki zdublowaniu całego systemu; wykorzystaliśmy systemy mikrokomputerowe o 32-bitowej architekturze; zastosowaliśmy najnowsze osiągnięcia w dziedzinie analogowych czujek dymu. Wszystkie elementy wyposażyliśmy w izolatory zwarć; wykorzystaliśmy rozproszoną konfigurację central, by umożliwić obniżenie kosztów w zakresie oprzewodowania instalacji.

Dla zastosowań przemysłowych oferujemy urządzenia dopuszczone do pracy w obszarach zagrożonych wybuchem, posiadające atest do sterowania stałymi urządzeniami gaśniczymi oraz czujki specjalne, w tym systemy zasysające. Urządzenia sygnalizacji pożaru integrujemy z innymi systemami ochrony mienia oraz układami automatyki, wykorzystując oprogramowanie pracujące w przyjaznym i niezawodnym środowisku WINDOWS NT.

Wysoka jakość produktów SCHRACK SECONET została udokumentowana certyfikatem zgodności z ISO 9001 dla wszystkich gałęzi działalności firmy.

Wszystkie urządzenia zostały dokładnie sprawdzone na poprawność pracy po roku 2000.

Z systemem wykrywania i sygnalizacji pożaru już jesteś... bliżej przyszłości.

Fire Alarm

SCHRACK
S E C O N E T

SCHRACK SECONET POLSKA Sp. z o.o.

01-038 Warszawa, ul. Dzika 20, tel. (+48 22) 636 02 70-74, fax (+48 22) 636 02 75

e-mail: schrack-pl@schrack-pl.com.pl

serwis internetowy: <http://www.schrack-pl.com.pl>

SCHRACK SECONET POLSKA Sp. z o.o.

Oddział w Poznaniu: 60-591 Poznań, ul. Miodowa 4, tel. (+48 61) 847 66 11, fax (+48 61) 843 00 57

e-mail: schrack-pl@schrack-seconet.com.pl serwis internetowy: <http://www.schrack-seconet.com.pl>